

baka se mora vsake sorte poslati 50 listov ravnateljstvu centralne tabakove fabrike v Beču, ostali pridelki tabakovi pa se morajo suhi poslati komisiji v Sedlice, ki bo de za kupovanje tabaka posebno postavljena.

Domače stvari.

Hasnovite živali bi morali kolikor naj več varovati. Žalostne reči, ktere smo posebno v zadnjih 10 letih za stran tega izvedeli, so nas podučile, da smo hodili po celo krivi poti, ko smo ptičice, krte in mravlje vmarjali. Tudi mravlje so nam neizmerno zlo hasnovite, ker nam varujejo naše gozde s tem, da požerejo mnogo milijonov mrčesnih jajec, iz katerih se valijo drevesom zlo škodljivi črvi. Pruska in Koblenska vlada je zatoraj pred kratkim ostro prepovedala mravljinja jajca pobirati.

Teža hmela. Jeden vagan hmela vaga 3—5 funtov; 20—30 vaganov suhega hmela vaga jeden cent. 10 vaganov zelenega hmela da 12 vaganov suhega.

Čisto prosto in dobro lepilo (zamaža) za peči si tako napraviš: Vzemi 2 dela čistega in presejanega drevesnega pepela. 3 dele dobre ciglene moke in 6 delov dobre ilovice, prilej toliko vode, kateri vendar $\frac{1}{8}$ del ocita primešati moraš, da napraviš testo, s tem se lahko zamaže vsaka poč na železni in prsteni peči. Tako lepilo drži celo dobro in dolgo.

Sejanje maka je zlo koristno. Neki gospodar Oskar Sesage pripoveduje, da mu sejanje maka ne jedni rali na leto prinaša 161 gld. čistega dohodka.

Zdravilo za rane od ležanja. Če človek za hudo boleznijo mora dolgo ležati, se lahko pripeti, da si naleže hude rane; take rane se ozdravijo takole: Vzemi nekoliko galuna (alumen credum) in ga raztali v olju, v to olje namoči tanko platneno krpo in jo devaj na rano, ki bo kmali zacelila.

Proti upiku zaževk (kukeev) pomaga naj bolj, če se ubodina pomoči s salmiakovim cvetom (Salmiakgeist).

Če se komu zlo roke potijo naj popari žalfijevega perja in si naj vmiva s to vodo roke.

Koristna poraba praproti.

Pride sopet čas, o katerem se iz naše mile domačije pošiljajo razne vrste sadja, k temu je potreba zavitka in ohrambe. Na Angleškem in Francoskem, kakor sem bral, se poslužujejo praproti za hranjevanje in pošiljanje žlahtnejših vrst sadja. Posebno grozdje radi zavijajo v praprot. Tega pa tam ne delajo zaradi pomanjkanja drugega za zavijanje priležnega listja, ampak zavoljo tega, ker ima praprot to neprecenljivo lastnost, ba rastlinske in živalske tvarine v njo zavite dalj časa čvrste ohrani in gnjilobe varuje. Vredno je tedaj da se to tudi pri nas skusi.

Navodi k narodnemu gospodarstvu.

(Dalje.)

Del IV.

21. Vse kar smo dozdaj v obče o zamenjivanju premišljevali, kaže nam veliko potrebo njegovo za našo prijetnost in srečo; le po dobrem zamenjivanju more biti dobra produkcija, in tako po obeh blagostanje. Pa niti izdelovanje niti zamenjivanje bi izhajati ne moglo, ko bi še ne bilo tretjega posredstva, ki daja dušo, življenje in rast obojemu, namreč denar. Mislimo si da bi ne bilo nikakšnega denara in vsako zamemba bi se imela po potrebi in sili blago za blago, izdelek za izdelek storiti: v tem slučaju trebalo bi pripravljavcu iti samemu iskat si za svoj pridelek kupea, ako bi kmetovalec imel nositi zamenit okoli po deželi svoje žito, sadje itd. bi si mnogo časa pri tem potratil, posebno ko mu ni zadosti da najde ljudi, ki bi njegove pridelke potrebovali, temuče takšne, kateri jih potrebujejo in mu za nje zaželeno zamenjo dati moreje. Pri tem bila bi še velika težava glede količine. n. p. nekdo bi potreboval nekoliko funtov soli, ali par laktov platna, ali kakšen nož ali kakšnih drugih takšnih malenkosti, a ta človek nima si teh stvari pridobiti ničesar druga v zamembo oddati nego pitane vola: ko bi denara, veljave posredne, krožnega sredstva ne bilo za ktereja bi svojega vola prodal in si po tem lahko onih drugih stvari nakupil, ne bilo bi mu mogoče si z svojim pitanim volom par funtov soli, laketa platna in šivanko pridobiti.

22. Tako se nam brž pokaže velika težava pri zamenjivanju blaga za blago brez krožne zamembine, pa kako bi bilo z onimi, ki nimajo druga zamenjivati nego delo? Delavec bi ne mogel delati samo tam, kder bi naj bolj vedel in kder bi se mu za njegovo delo naj več zamembe ali plačila dajalo, temuče trebalo bi mu tam, kder si neposredno potrebnih stvari za se in za svojo obitelj dobi. Ko mu je treba črevljev imel bi iti delat in služiti k črevljarju, ko obleke, k krojaču, ko mesa, k mesarju; ko kruha, k peku in kam še za vse druge potrebe, kdo ve? Po takem bi ne moglo biti delo porazdeljeno, vsakdo bi imel vse sam opravljati vedeti: kapital, bogatstvo in premoženje bi se ne moglo nabirati in pripravljati, društvo človeško bi ostalo brez napredka in omike v sirovosti, kakor v resnici to razmero pri vseh ljudstvih vidimo ki še ne rabijo krožnega zamenjivnega posredstva, denara.

(Dalje prihodnjič.)

Dopisi.

Iz Pohora, meseca junija 1868. (Šolska darila.)

Dobil sem neki razpis v roke, kateri se je razposlal vsem učiteljem po okrajnem šolskem ogledništvu od ministerstva. Začenem ga brati in najdem v njem, da za naprej nehajo šolska darila za pridne in marljive šolarje. Mislite naj pred, dlagi bravci „Slovenskega Gospodarja“, kako se vam je godilo, kedar ste vi 8 ali 10 let stari fanti šolske klopi godeli. Večkrat so vas opominjali vaši učitelji, da bi se prav marljivo učili, ker pride konec šole in tisti, kateri se bodo dobro učili, dobijo pri zadnjem izpitu lepa darila. Ali vas ni to vzbujalo, da ste vse moči še zbrali in se uka poprijeli? Glede na rudeče vezano knjigo vas je pripravilo, da ste zapustili igro in se k šolski nalogi podali. In zdaj so vzeli učencem to upanje, tako velik rekel bi edini nagib. Zakaj pa? Navodjeno je več vzrokov, o katerih toliko povedati hočem, kolikor sem si jih zapomnil.

Prvi vzrok trdi, da darila niso čisti nagibi, zakaj človek dobro stori in se uči, ampak, pravijo modri 19. stoletja, vsak mora dobro storiti in se učiti le za tega volje, ker spozna in čuti, da je to njegova dolžnost, ker to terja ljubezen do domovine. Ta nagib, to prepričanje naj tudi vodi vsakega otroka, da se prav marljivo uči. (Prosim te modre može za nauk, po katerem se naj pri 7 let starem otroku taki čisti nagibi vzbujajo.) Ovržen je po tem vgovor, zakaj se tudi odraščeni ljudem za slavná dobra dela darila delijo, kakor hbrim vojakom, ministrom, dobrim učiteljem, izvrstnim umetnikom, marljivim kmetom itd. In kako se tako djanje v razpisu odstrani? Pravijo da se je do zdaj tako ravnati moralo, je vzrok dosedajna kriva izreja, ker še ljudje ne zastopijo prav svojih dolžnosti, ker še nimajo prave ljubezni do domovine. Slišite vsi, kateri ste dobili za vaše izvrstne zasluge zlate križce, svetinje, viteške rede itd., vi ste krivo izrejeni, vi ne čutite prav svoje dolžnosti, v vas ne bije krepko srce za domovino. Hišni oče, kateri obljubi svojemu ljubemu, pridnemu sinku sladkora prinesiti iz mesta, ako se bo prav lepo obnašal, krivo goji svojega otroka. Po takem ravnanju in po takem predpisu bi moral učitelj v šoli več storiti, kakor sam Bog. Bog je obljubil Izraelskemu ljudstvu, kedar jim je postave dal, srečo, rodovitnost zemlje, zmago čez sovražnike, ako bodo spolnili njegove zapovedi, Kristus obljubi večno plačilo tistim, kateri njegove zapovedi spolnijo, poplača Bog že večkrat na zemlji dobra dela, kakor se iz zgodovine vidi, in vsakdanja skušnja uči. In učitelj ne bi smel tako ravnati pri svojih učencih, pri otrokih, kateri še ne morejo soditi, kaj je čista dolžnost, čista ljubezen do domovine?

Na dalje se bere v razpisu, da se pri razdeljenju tudi krivica godi, ker se gleda sploh, na vspeh, na to, kar učenec zna, ne pa tudi na njegovo voljo (das Geleistete wird berticksichtigt). Naj mi zdaj še povedo tisti, kateri so to pisali, na kaj pa oni gledajo? Ali je jim volja zadosti? Ali tudi oni ne gledajo na rezultat? In kaj pa volja pomaga? Ako bi ljudje le pri volji ostali, še bi v neizrečeni temi in nevednosti živeli.

Med drugim še pravijo, da ravno šolska darila spravijo učitelje v razne zadrege. In tako modrujejo: Marsikteri starši v svoji slepi ljubezni do otrok vidijo le samo dobre lastnosti svojih sinov in hčerk in prezirajo njihove slabe, ter mislijo, da so njihove otroci tudi naj boljši v šoli, kedar po tem pride

konec leta, ne prinese njihov sinček nobenega darila domu; potem dolžijo starši učitelja krivice in pristranosti (Parteilichkeit) in kričijo, da je strah. Ali se tudi zdaj ne bo tako godilo, kadar slišijo, da so pri skušnjah ali med letom drugi otroci pohvaljeni, njihovi pa grajani? Pri vsem tem pa še velja tukaj, da starši, kateri tako sodijo svoje otroke, nimajo pravega zapopadka o izreji otrok, nimajo prave ljubezni do otrok.

Svetujejo po tem modri Salamoni, naj se napravi šolska bukvarnica za denarje, kateri so se porabili za šolska darila, da odstranijo vgovor, kateri trdi, da šolsko darilo ostane učencu v veden spomin, ter pravijo, da tudi tako lahko dobivajo učenci knjige v roke, katere so se jim dozdej v šoli darovale. Vendar da ne bom predolg, še rečem samo edino: knjiga, ktera se mi je v šoli, kakor otroku podarila, mi ostane v veden spomin, ni z veseljem jo še starček v roke vzame, ter misli nazaj na svoja otročja leta, se spominja na nedolžno veselje, katero je užival, in ravno to ga dostikrat pripravi, da zvesteje božje in državne zapovedi spolnuje. Za to pa rečem vsem, katerim je mar za uk otrok, za šolo, iz lastnih moči, iz lastnih denarjev kupite pridnim šolarjem darila in storite jim veselje, da bodo se v mladosti radi in veliko učili.

Izpod Ptuja 20. junija 1868. Kakor za gotovo vemo, se napravlja v Celju novo učiteljsko društvo. Prebira družstvena pravila v načrtu nahodimo v njih dobro snov za vrli in temeljiti napredek v učiteljstvu. Poseben ozir se jemlje tudi na narodno i muzikalno življenje pristopnikov, ter na nekdanjo zdatno podpiranje učiteljskih vdov in sirot. Vse dobro in lepo. — Novo društvo namerjava pridobiti si družbenikov iz vseh krajev stirske Slovenije. Ta misel je zelo vabljiva, in namen društva za obstanek in zvišanje učiteljskega stanu jako važen. Celje je tudi oziroma lege skoraj sredina štirsko-slovenskih krajev, dohod tje, pospešen po železnicih, malo težaven, mesto tedaj za občne učiteljske skupščine celo pripravno. Če ravno po takem na vspešnem in dobrem napredku namenjenega društva nikakor ne dvojimo, vendar se nam zdi to početje za porabno učiteljsko življenje premalo prikladno, ker bi se namreč oddaljeni učitelji pogostih rednih zborov zavoljo pomankanja časa ter redkosti denarjev vdeleževati ne bi mogli.

Občne skupščine morejo tudi pretresovati le skupne, občne zadeve, a ne vtegnejo se spuščati v razlaganje ino porabno obdelovanje posameznih predmetov; ravno to pa je za napredovanje učiteljev naj potrebnejše delo. Po našem razumenju je učiti. društva pravi namen ta, — uriti se vzajemno ter podpirati slabše učitelje manj s teorijo, nego z djansko učbo v raznih šolskih vednostih; — in to izvrševati je mogoče le v pogostih shodih. Bilo bi tedaj dobro osnovati učiteljsko društvo tudi v ožih krogih naše slovenske domovine.

Za vzhodno podravsko okrajino labodske vladikovine se nam zdi Ptuj v ta namen naj pripravniše mesto. Učitelji sosedje se shajajo v svojih gospodarskih ter drugih poslih v Ptuj navadno po četrtkih; lahko bi se tedaj vtemeljil redni mesečni shod, darovali bi nekaj uric vzajemnim pogovorom o šolskih predmetih, a potem opravili svoja posebna opravila brez posebnega truda in brez razrednih potroškov, — v občnih zadevah pa bi združili se en ali dvakrat v letu z celjsko skupščino.

Geslo zdanjega časa je: „Naprej!“ — Naprej tedaj učitelji, a ne samo z besedo, nego tudi z djanjem. Pomislimo, kaj se nam je doslej vse očitalo, — ter združimo se k vzajemnemu poduku.

Dušno življenje ne trpi prenehanja. Učenik, nehavši se učiti nastopi rakovo pot in nehati bi moral tudi — učiti.

Učenik blizo Ptuja.

Iz Ormuža. Tudi pri nas se je začelo narodno gibanje, če ravno imamo sila nemškutarjev. Akoprem naše mestice le peščico narodnjakov broji, vendar se je, kar imamo naj več Ljutomerski čitalnici zahvaliti, vnel narodni duh pri kmetih; spoznali so, da jim ni le prosta volja ampak dolžnost v narodnosti napredovati. Dne 22. p. m. sebrala se je obilna množica narodnjakov pri gospodu S. Vrli mož Sč. narodno zastavo v roki drže nas je kaj pridno z krepkimi besedami navduševal. Govorilo se je, da bomo napravili veselico, to pa še pred tremi ali štiremi tedni ni mogoče, ker se protivniki zmijom v to reč mešajo; ne vem kaj neki jim ta stvar glavo tere, mi je vendar v miru pustimo, ali če bodo še tako svoje sile napinjali groze se, da nam bodo

bele suknje oblekli, mi se tega neustrašimo, težili bomo vkljub vsemu nasprotovanju in nastojali, da naša veselica v kratkem beli dan zagleda.

V. R.

Velika nedelja 30. junija 1868. D. P. Pišem ti danes preljudi „Slov. Gospodar“ prav žalostne reči in sicer tri nesreče, katere so se pred nekimi dnevi pripetile. — Predzadnjo nedeljo t. j. 21. t. m. je padla ena žena tak nesrečno 6 sežnjevisoko iz črešnje, da si je zlomila obe roki, se na glavi tako pobila, da bodete težko obe oči ozdreveli, in se tudi notrajno presula, zdravnik trdi, da bo ji pomagano.

Nekemu posestniku v Krčevini pri Ormužu je tresilo v stanovanje v sredo (24. t. m.) zvečer ter mu hram vničilo; pri požaru so se tri otroci nevarno spekli; živina je bila oteta, razun ene svinje.

Pekarski učenec v Ormužu je ravno ta dan se kopaje utonol; truplo še se do zdaj ni našlo.

Ljubo mi bo prihodnjič veselejše reči naznaniti.

Od sv. Jakoba v Slov. goricah (adresa podučiteljev radgonskega okraja). Ravno kar sem dobil addresso podučiteljev radgonskega okraja, koje so poslali okrajnemu zastopu s tem namenom, da okrajni zastop interpelira visoki deželni in državni zbor, da se vendar enkrat ljudski učitelji sploh, osobito pa podučitelji v gmotnem oziru povzdignejo.

Hočem tedaj ovo addresso v „Slov. Gospodarju“ od stavka do stavka preresetavati.

Rekli so: „V naših časih se mnogo govori in piše o povzdigi ljudskih šol. Ponavljajoči ukazi velejavajo učiteljem, da se naj vedno bolj in bolj izobražujejo in da si marljivo oskrbljujejo za uk pripravnih knjig, pedagoških časnikov itd.“

Učitelji sploh zadostujejo tem tirjatvam po svoji moči a le prepičlo plačilo, ki je podučiteljem iz kakih 30, 40 ali 60 gl. po nestanovitnih dohodkih primerjeno, komaj zadosti obutvi, a ne pa ostalim potrebam podučiteljskega življenja.“

O tem stavku moram reči, da so g. g. podučitelji živo pokazali svojo nadlogo. Gotovo je, da potrebujejo za uk pripravnih knjig, detovodskih pa tudi drugih časnikov, ako hočejo zmožni biti svojem težavnemu poklicu; kajti v pripravišću niso se še dovolj izurili za učiteljstvo. Kako pa si bodo siroteji oskrbeli podučnih knjig, ako le toliko dohodkov imajo, da si komaj obutev priskrbijo. Je li to mogoče v ustavni Avstriji? —

Dalje pravi addressa: „So pa tudi podučitelji, koji nimajo nobenih stanovitnih dohodkov ter še zraven tega s svojim, privatno tedaj težko zasluženim denarjem za telesni živež skrbeti morajo.“

Podučitelje prestavlja sicer ordinariat s dekretom a njihove dohodke določi le vsakteri nadučitelj od primerka do primerka (von Fall zu Fall) ter je kot pri poslih po diktatorski ustanovi.“

Gotovo je, da nekteri podučitelji res nimajo nobenih stanovitnih dohodkov, nego morajo o šolskih praznikih z vrečo na hrbtu od koč do koč zrna prositi in zraven tega marsiktero grenko in debelo požreti, ker se očituje jim, da nimajo pravice baročiti po fari.

Je li res, da bi ustavna Avstrija kot mogočna, krasna bogata in od Boga s vsemi darovi blagoslovljena ne mogla svojih naj potrebnjših, rečem naj potrebnjših služajev dostojno in pravično plačevati in rediti? Mili nam Bože!

To deželnim in državnim našim poslancem v pretres.

(Konec prihodnjič.)

Politični ogled.

Državni zbor je 24. prt. m. svoje seje končal, predmeti, katere so poslanci ali vlada, ali odbori v zbornico prinesli, so namreč končani. Kar pa je ljudstvo v prošnjah podalo, se je izročilo vladi, naj ona stori z njimi, kar hoče. — Vsled prošnje, pogorelega mesta Ibbs se je izreklo načelo, da se posameznim pogorelcem ne more davati pomoč iz državne blagajnice.

Ministerstvo je prosilo J. veličanstvo, naj bi smel za zdaj drž. zbor prenehati do 1. septembra. Med tem bodo zborovale delegacije na Dunaju in okoli 20. avgusta bodo sklicani deželni zbori. J. veličanstvo je to dovolilo.

Gospodsk. zbornica je potrdila celo zbirko postav, katere ji je poslala zbornica poslancev in sicer več del brez vsakega besedovanja.